

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

2006 metai

2

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

2006

2

VILNIUS 2007

LITAUISCHES INSTITUT FÜR GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

2006

2

VILNIUS 2007

UDK 947.45

Li 237

Redakcinė kolegija:

Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS

Vytauto Didžiojo universitetas

Alfonsas EIDINTAS

Vilniaus universitetas

Jan JURKIEWICZ

Adomo Mickevičiaus universitetas Poznanėje

Zigmantas KIAUPA (pirmininkas)

Lietuvos istorijos institutas

Česlovas LAURINAVIČIUS

Lietuvos istorijos institutas

Ingė LUKŠAITĖ

Lietuvos istorijos institutas

Bronius MAKASKAS

Lenkijos MA Istorijos institutas

Jolita MULEVIČIŪTĖ

Kultūros, filosofijos ir meno institutas

Rimvydas PETRAUSKAS

Vilniaus universitetas

Edmundas RIMŠA

Lietuvos istorijos institutas

Vladas SIRUTAVIČIUS

Lietuvos istorijos institutas

Saulius SUŽIEDĖLIS

Milersvilio universitetas

Joachim TAUBER

Nordost-Institut Liuneburge

Agnius URBANAVIČIUS (sekretorius)

Lietuvos istorijos institutas

Šio žurnalo straipsnių pavadinimai ir santraukos cituojami duomenų bazėse:

Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in:

HISTORICAL ABSTRACTS. AMERICA: HISTORY AND LIFE

ISSN 0202-3342

© Lietuvos istorijos institutas, 2007

© Straipsnių autoriai, 2007

MOKSLO GYVENIMAS

LIETUVOS ISTORIJS INSTITUTO MOKSLINĖS VEIKLOS 2006 METAIS APŽVALGA

2006 m. toliau gyventa ekonominio stabilumo sąlygomis. Gerokai padidėjęs Instituto biudžetinis finansavimas leido negalvoti apie Instituto išgyvenimą, bet suteikė galimybę metų pabaigoje šiek tiek padidinti mokslo darbuotojų tarnybinius atlyginius, kurie, nepaisant visų vidinių pastangų, išlieka katastrofiškai maži. 2006 m. Instituto gyvenimas vyko įprasta tėkme. Buvo dirbama prie anksčiau patvirtintų mokslo programų. 2006 m. parodė, kad pamažu įsibėgėja pagrindinis Lietuvos istorijos projektas – daugiatomės Lietuvos istorijos rengimas. Toliau sėkmingai buvo bendradarbiaujama su Lietuvos ir užsienio universitetais, ypač aktyviai pradėta bendrauti su Europos humanitariniu universitetu, įsikūrusiu Vilniuje. Šiais metais plėtėsi ir tarptautiniai Instituto ryšiai bei dalyvavimas platesniuose tarptautiniuose projektuose. 2006 m. Lietuvos istorijos instituto mokslininkai įsijungė į naujai sukurtos Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos istorikų komisijos darbą, o Institutas tapo vienu iš Lietuvos–Vokietijos forumo steigėjų. Lietuvos istorijos mokslininkai reiškėsi tarptautiniuose Lietuvos valstybės organizuotuose renginiuose, ypač aktyviai dalyvauta Baltijos šalių ir Vokietijos Federacinės Respublikos 15 metų diplomatinį santykių atnaujinimo jubiliejuje.

* * *

Šiais metais, kaip ir pernai, pavyko išvengti lėšų deficito. 2006 m. Institutui pagal programą strateginiame plane *Lietuvos visuomenės ir valstybės raida iki XXI a. pradžios* iš valstybės biudžeto buvo skirta 2808,0 tūkst. litų. Iš viso 2006 m. Institutas iš valstybės gavo 2950,4 tūkst. litų. 2006 m. Institute sudaryta 60 ūkiskaitinių sutarčių 720,1 tūkst. Lt sumai. Gauta 294,4 tūkst. Lt lėšų pagal šių metų sutartis (iš viso 559,6 tūkst.), taip pat sudarytos 27 sutartys su biudžetinėmis organizacijomis (Švietimo ir mokslo ministerija, Kultūros ministerija, Valstybiniu mokslo ir studijų

fondu ir kt.) užsakomiesiems darbams atlikti, leidybai, konferencijoms, pagal kurias gauta 668,6 tūkst. Lt. Iš viso 1228,2 tūkst. litų. Tokiu būdu visas 2006 m. biudžetas sudarė 4178,6 tūkst. litų.

* * *

2006 metais itin daug Instituto darbuotojų vyko į stažuotes: D. Baronas stažavosi Herderio institute Marburge (2006 09 11 – 2006 10 10); J. Drungilas – Varšuvos archyvuose pagal ŠMM Mokslo ir studijų departamento mokslinių mainų programą su Lenkija (2006 10 02 – 11 01); G. Lesmaitis – Varšuvos universiteto organizuojamoje Tarptautinės humanitarinės mokyklos mokslinėje sesijoje *Obrazy Kijowa* (Kijevas, 2006 05 20–30); taip pat G. Lesmaitis gavo Lenkijos UNESCO komiteto stipendiją archyviniams tyrimams (Varšuva, 2006 09 03 – 2006 10 03); D. Staliūnas stažavosi Tiubingeno universitete (2006 05); D. Vilimas – dvejų mėnesių stažuotė Varšuvos bibliotekose ir Centriniam senųjų aktų archyve (2006 10 02 – 2006 11 30) pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos studijų departamento gautą stipendiją.

Saulius Grybkauskas, baigęs 4 metų doktorantūros studijas, pateikė gynimui daktaro disertaciją *Pramonės valdymas sovietinėje Lietuvoje 1965–1985 m.: įtampos ir konfliktai* (vadovas dr. Gediminas Vaskela).

Deja, dėl asmeninių aplinkybių studijas nutraukė Gediminas Bašinskas, o Danugoė Svidinskaitė baigė studijas neparengusi disertacijos. Sėkmingai doktorantūros studijas tęsė Vilius Ivanauskas bei Gytis Piličiauskas. 2006 m. į istorijos krypties doktorantūros studijas po konkurso priimti Olga Mastianica ir Italijos Respublikos pilietis Andrea Griffante.

* * *

Leidyba 2006 m. buvo finansuojama iš kelių šaltinių: valstybės skiriamos tiesioginės dotacijos – 123 000 Lt ir netiesioginės (ne iš ŠMM) – 186 000 Lt, autorių ir leidėjų įvairiuose fonduose surandamos (4000 Lt), taip pat naudotos privačių leidyklų lėšos. Už parduotas knygas šįmet gauta (be gruodžio mėn.) 77 212 Lt (pernai – 61 000 Lt). Pasiteisino bendradarbiavimas su „Versus Aureus“ leidykla. Toliau sėkmingai dirbama su „Diemedžio“ leidykla. Iš spaudos išėjo arba iki kitų metų sausio pabaigos išeis 20 leidinių (pernai – 23). Iš jų 14 (pernai – 13) parengti LII leidykloje. Pažymėtina, kad tai ne tik monografijos, straipsnių rinkiniai ir šaltinių publikacijos, bet ir periodiniai mūsų leidiniai. Ataskaitiniais metais Instituto darbuotojai įvairiuose leidiniuose paskelbė 159 (pernai – 180) straipsnius bei mokslines

recenzijas moksliniuose žurnaluose. Iš jų: Lietuvoje – 116 (143), užsienyje – 37 (37). Recenzuojamuose Lietuvos mokslo leidiniuose paskelbti 48 (72) straipsniai. Kituose leidiniuose paskelbta 12 straipsnių ir dokumentų publikacijų. Be to, paskelbtos 6 konferencijų tezės Lietuvoje ir 5 – užsienyje.

Daugiausia straipsnių paskelbė Darius Staliūnas: 5 straipsniai recenzuojamuose Lietuvos leidiniuose, 3 – užsienyje.

Didelė dalis straipsnių buvo paskelbta „Lietuvos istorijos metraštyje“, „Lithuanian Historical Studies“ bei Mokslų akademijos žurnale „Lituanistika“, Pedagoginio universiteto leidinyje „Istorija“, Vytauto Didžiojo universiteto „Darbai ir dienos“. Instituto mokslininkai parengė ir paskelbė 20 (pernai – 23) monografinio pobūdžio darbų (monografijos, šaltinių rinkiniai, straipsnių rinkiniai).

Apibendrinant mokslinių tyrimų rezultatus galima pažymėti, kad antri metai iš eilės mažėja parengtų mokslų darbų skaičius. Šia prasme Lietuvos istorijos institutas jau nustojo būti lyderiu tarp humanitarinių ir socialinių mokslų institutų. Viena iš pagrindinių tokio kiekybinio darbų nuosmukio priežasčių laikytinas mokslinio potencialo Archeologijos skyriuje sumažėjimas ir ypač – suintensyvėjęs darbas prie daugiatomės „Lietuvos istorijos“. Tokios tendencijos anksčiau būtų kėlusios didelį nerimą, tačiau dabar vis garsiau skambant raginimams institucijas vertinti pagal jų darbus, susijusius su misijos realizavimu, galbūt toks kiekybinis darbų sumažėjimas ir nėra toks grėsmingas.

Šiuo metu LII (dalis kartu su kitomis mokslo institucijomis) leidžiami penki moksliniai periodiniai leidiniai: „Archaeologia Baltica“, „Lietuvos archeologija“, „Lithuanian Historical Studies“, „Lietuvos istorijos metraštis“ bei „Lietuvos etnologija: etnologijos ir socialinės antropologijos studijos“.

Didžiausia su šiais leidiniais susijusi problema yra jų pateikimas į vadinamąsias duomenų bazes. Kai kurie leidiniai į jas jau yra patekę, dėl kitų vyksta derybos. Tačiau blogiausia, kad šis formalus reikalavimas yra taip sureikšmintas, ypač etnologų. Juk gali atsitikti taip, kad po metų ar net kelių mėnesių tokio reikalavimo nebeliks. LII administracijos požiūriu, pirmiausia reikia rūpintis žurnaluose publikuojamų straipsnių kokybe ir taip kelti šių leidinių prestižą.

Be to, ne visos redkolegijos sugeba laiku pateikti medžiagą leidybos skyriui.

Kaip ir kasmet Instituto mokslininkai labai aktyviai dalyvauja konferencijose. Instituto mokslininkai konferencijose perskaitė 122 (pernai – 161) mokslinius pranešimus. Iš jų Lietuvoje – 86 (122), regioninėse – 39 (81), tarptautinėse – 45 (41), užsienyje – 36 (39).

Vėl rekordininkas – D. Staliūnas, mokslinėse konferencijose perskaitęs 11 pranešimų, iš kurių 6 – užsienyje.

2006 m. LII rengė nemažai mokslinių konferencijų, seminarų, diskusijų. Pirmiausia reikėtų pažymėti keletą tarptautinių konferencijų. Tai jau tradiciniai rengi-

niai: XVIII a. skirta konferencija, rengta su VDU, „Viešos ir privačios erdvės XVIII amžiaus Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje“ (2006 m. spalio 12–13 d.); taip pat ne pirmus metus organizuojamas renginys, skirtas Vilniaus miesto istorijai „Vilniaus miesto istorijos sintezės: tarp municipalinės istoriografijos ir „naujosios miesto istorijos“ (skirta Mykolo Balinskio pirmosios Vilniaus miesto istorijos (1836 m.) pirmojo tomo išleidimo 170 metų sukakčiai paminėti; pagrindinis organizatorius – VPU (2006 m. spalio 27–28 d.); su Rytų Europos žydų istorijos ir kultūros tyrimų centru surengta mokslinė konferencija „Žydų erdvė Vidurio ir Rytų Europoje: kasdienybės istorija“ (2006 m. gegužės 10–11 d.; į šią konferenciją gauta daugiau kaip 180 norinčių dalyvauti paraiškų); kartu su Šiaurės Rytų bei Herderio institutais (abu Vokietijoje) suorganizuota doktorantų konferencija „Šiaurės Rytų Europa istorijoje ir istoriografijoje“ (2006 m. gegužės 3–7 d.). Visi šie renginiai, kurie, kaip jau minėta, yra tradiciniai, liudija sistemingą LII bendradarbiavimą su užsienio universitetais bei mokslo tyrimo įstaigomis. Tokiu būdu LII įsitvirtina kaip svarbus visam regionui mokslinių tyrimų koordinatorius.

Būta ir daugiau tarptautinių renginių, kurie, tiesa, buvo daugiau proginio pobūdžio (pavyzdžiui, tarptautinė mokslinė konferencija „Vidurio Europos reikšmė viso žemyno kultūrinio tapatumo formavimui“ (skirta Lietuvos ir Lenkijos diplomatinių santykių 15-mečiui bei Jerzy Giedroyc 100-osioms gimimo metinėms), kurią 2006 m. gruodžio 14–15 d. kartu su LII rengė Lenkų institutas Vilniuje bei Vilniaus universitetas).

Atskirai reikėtų paminėti metų pabaigoje (gruodžio 18 d.) kartu su VU Istorijos fakultetu surengtą konferenciją „Lietuviškieji atminties ženklai“. Ši konferencija turėtų tapti svarbaus projekto, nagrinėsiančio vadinamąsias atminties vietas Lietuvoje, pradžia. Toks projektas būtų reikšmingas ne tik siaura akademine prasme, bet ir įdomus visuomenei.

LII taip pat prisidėjo prie kai kurių kitų mokslinių renginių, kuriuos organizavo Lietuvos nacionalinis istorikų komitetas: „Lietuvos istoriografijos raida: tęstinumas ir lūžiai“, skirta Adolfo Šapokos 100-osioms gimimo metinėms (2006 m. spalio 20 d.) bei Lietuvos-Rusijos istorikų komisija („Lietuvos-Rusijos santykiai istorijoje: tyrimų būklė ir perspektyvos“, 2006 m. gruodžio 5–6 d.).

Kaip ir ankstesniais metais LII vyko moksliniai seminarai, kuriuose pranešimus skaitė kolegos iš užsienio: 2006 m. gegužės 9 d. V. Nosevič (Baltarusija) skaitė pranešimą „Didysis Baltarusijos istorijos atlasas (iki 1569 m.)“; rugsėjo 8 d. A. Weiner (JAV) diskutavo tema „Vakariniai Sovietų sąjungos pakraščiai XX a. 6–7 deš.“, o gruodžio 16 d. E. Rindzevičiūtė (Švedija) pristatė savo tyrimą „Sovietinės Lietuvos kultūros politika centralizuotai planuojamos ekonomikos kontekste“.

Instituto struktūra iš esmės nepasikeitė. Tebefunkcionuoja senieji 7 skyriai:

Archeologijos (vedėjas – dr. V. Šimėnas)
Archeografijos (dr. A. Dubonis)
LDK istorijos (dr. R. Šmigelskytė-Stukienė)
XIX a. istorijos (dr. Z. Medišauskienė)
XX a. istorijos (Č. Laurinavičius)
Miestų tyrimo (dr. G. Vaitkevičius)
Etnologijos (dr. Ž. Šaknys)
Kiti
Biblioteka ir rankraštynas
Leidybos

Mokslinė veikla, kaip ir pernai, buvo organizuota pagal Institutui patvirtintas mokslo veiklos kryptis: fundamentinių mokslų srityje: 1. Lietuvos visuomenės ir valstybės raida iki XXI amžiaus pradžios (istorija ir istoriografija, pagalbiniai istorijos mokslai ir t. t.). 2. Lietuvos archeologija, proistorės tyrimai. 3. Etnologija: kultūrinis, socialinis ir teritorinis tapatumas – išanalizuoti Lietuvos gyventojų kultūrinių procesų įvairių lygmenų dinamiką Baltijos šalių ir Vidurio Europos kontekste, atsižvelgiant į socialinius, ekonominius, politinius, ideologinius, moralinius bei taikomuosius aspektus. Taikomųjų mokslų srityje: Lietuvos Metrikos ir kitų Lietuvos istorijos šaltinių tyrimas ir publikavimas. Mokslo taikomosios veiklos srityje: Lietuvos miestų atsiradimas, raida ir visuomeninė reikšmė.

Vykdomos programos (valstybės asignavimai)

1. Lietuvos istorija, 12 knygų (2000–2011 m.), vad. doc. dr. J. Kiaupienė.
2. Lietuvos istoriografijos paminklai (1998–2009 m.); vad. doc. habil. dr. I. Lukšaitė.
3. Lietuvos Metrikos ir kitų istorijos šaltinių tyrimas ir publikavimas (2001–2010 m.); vadovas dr. A. Dubonis.
4. Pagalbiniai istorijos mokslai (2002–2006 m.); vad. doc. dr. E. Rimša.
5. Lietuvos miestų socialinė topografija XIV–XX a. (2004–2008 m.); vadovas dr. G. Vaitkevičius.
6. Lietuvos akmens ir žalvario amžiai Lietuvoje (2004–2008 m.); vadovas dr. V. Juodagalvis.

7. Regioniniai baltų kultūros modeliai: procesų dinamika Vėlyvajame geležies amžiuje (2002–2006 m.); vadovė dr. I. Vaškevičiūtė.
8. Centras – periferija: kultūrinių įtakų kryptys (2002–2006 m.); vadovas dr. G. Zabiela.
9. Lietuvių etninės kultūros atlasas. Papročiai. D. 1 (2002–2006 m.); vad. dr. Ž. Šaknys.
10. Kultūrinių ir socialinių procesų dinamika: etnografinis ir etnologinis tyrimas (2002–2006 m.); vad. A. Čepaitienė.
11. Lietuvos krikščioniškoji dvasininkija ir 1863 m. sukilimas (2004–2008 m.); vad. habil. dr. A. Prašmantaitė.
12. Lietuvos visuomenės modernizacija ir etniniai konfliktai (Nedominuojančios etninės bendruomenės Lietuvoje XIX a. – XX a. pirmoji pusė. Iki 1940 m.) (Antras programos etapas 2006–2010 m.); vadovas dr. V. Sirutavičius.
13. Lietuva II pasauliniame kare (Antras programos etapas 2006–2010 m.); vadovas dr. Č. Laurinavičius.
14. Lietuvos istorijos metraštis (tęstinė); vad. prof. dr. Z. Kiaupa.
15. Lithuanian Historical Studies (tęstinė); vad. dr. S. C. Rowell.

Kalbant apie programų perspektyvumą, pažymėtina, kad nerimą kelia, kaip ir pernai, toliau likusi kamerine vykdytojų požiūriu programa *Lietuvos krikščioniškoji dvasininkija ir 1863 m. sukilimas* (2004–2008 m.); vad. habil. dr. A. Prašmantaitė. Deja, pasitvirtino pernykštis nuogaštavimas, kad problemiškomis gali tapti „archeologinės“ programos: 1. Lietuvos akmens ir žalvario amžiai (2004–2008 m.); vadovas V. Juodagalvis. 2. Regioniniai baltų kultūros modeliai: procesų dinamika Vėlyvajame geležies amžiuje (2002–2006 m.); vadovė dr. I. Vaškevičiūtė. 3. Centras – periferija: kultūrinių įtakų kryptys (2002–2006 m.); vadovas dr. G. Zabiela, kuris dirbo pagal sutartį. Problemiškomis pirmiausia tapo dėl kadro „nutekėjimo“ bei dėl Archeologijos skyriaus darbo organizavimo problemų. Dėl pastarųjų sunki padėtis susidarė su „Lietuvos archeologijos“ leidiniu, kuriame iš esmės ir skelbiami minėtų programų tyrimų rezultatai. Deja, jie vėluoja, nes leidinio 30, 31 t. atiduoti tik lapkričio–gruodžio mėnesį. Tad ir juose esantys darbai neįėjo į šių metų LII bei konkrečių programų dalyvių 2006 m. veiklos rezultatų aktyvą. Tai dideli nuostoliai Institutui ir kiekvienam programų dalyviui asmeniškai. Pažymėtina, kad gautas finansavimas ir 32 t. Tačiau negirdėti, kad jis būtų suformuotas. Iškilė reali grėsmė, kad bus nutrauktas valstybinis šio leidinio finansavimas. Visa atsakomybė tenka leidinio redaktoriui dr. V. Šimėnui bei Redakcinės kolegijos nariams. Ne kartą administracija įspėjo, kad periodiniai leidiniai, kurie turi pasirodyti einamaisiais metais, leidyklai turi būti atiduoti vėliausiai iki liepos 1 d. Skyrius ir LII administracija specialia

posėdyje svarstė susidariusias problemas. Direktorius į pagalbą redaktoriui pavaduotojais paskyrė dr. T. Ostrauską bei dr. A. Simniškytę. Skyriaus vadovas dr. Šimėnas įsipareigojo daugiau laiko skirti skyriaus administravimui bei su skyriaus darbuotojų pagalba parengti tyrimų ir kadru formavimo strategiją.

2005 m. dvi programos užbaigė pirmąjį planuotų tyrimų etapą: 1. Lietuvos višiuomenės modernizacija ir etniniai konfliktai. (Nedominuojančios etninės bendruomenės Lietuvoje XIX a. – XX a. pirmoji pusė. Iki 1940 m.); 2. Lietuva II pasauliniame kare (2001–2005 m.) (vadovas dr. Č. Laurinavičius). Už jas buvo atsiskaityta sausio mėnesį. Jų rezultatus įvertinus teigiamai LII Taryboje abiemis programoms buvo patvirtinti antri etapai (2006–2010 m.).

Konkurso būdu gauti grantai moksliniams tyrimams:

A. Dubonis: „Lietuvos Metrika: publikavimas ir tyrimai“, mokslinis projektas pagal VMSF Lituanistikos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės) plėtros projektų konkursą; vadovas A. Dubonis; dalyvauja LII Archeografijos sk. ir Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Lietuvos Metrikos ir Statutų tyrimų grupė (vad. prof. I. Valikonytė), Vilnius 2006 m. (100 tūkst. Lt).

A. Dubonis: „Politinės, etninės ir konfesinės konfrontacijos XIII–XV a. Lietuvoje“, grupės LII ir VU mokslininkų projektas, finansuojamas VMSF, vadovas doc. R. Petrauskas, Vilnius 2006 m. (27 tūkst. Lt).

V. Šimėnas: „Archeologinių lituanistikos išteklių sąvado sudarymas ir skaitmeninimas (Archeolitas)“. Valstybinis mokslo ir studijų fondas. Bendras projektas su Vilniaus universitetu 2006 m. (26 tūkst. Lt).

R. Šmigelskytė-Stukienė: Lituanistikos mokslinių tyrimų plėtros ir eksperimentinės (socialinės) plėtros projektų konkurso (LVMSF) būdu gauta parama projektui „Lenkijos–Lietuvos valstybės padalijimų dokumentai. Peterburgo konvencijos“. Projekto partneris: LLTI, atstovaujamas dr. K. Mačiulytės. Trukmė: 2006 m. birželio 30 d. – gruodžio 20 d. Sutarties Nr. C-42/2006, registracijos Nr. L-06007.

A. Urbanavičius: gautas grantas mokslo kūriniui *Vilniaus naujieji miestiečiai 1661–1795 m. Sąrašas*. Projektą finansuoja Valstybinis mokslo ir studijų fondas. Projektas truks iki 2007 m. rugsėjo mėn. Šamata: 5000 Lt.

Tai labai sveikintinos iniciatyvos ir jomis turėtų būti sekama, nes jos atveria perspektyvą naujiems Instituto tyrimams.

Tarp kitų projektų paminėtinas „Dzūkijos etninė kultūra dabarties visuomenėje“. Vykdytojas Lietuvos istorijos institutas. Remia Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. Vadovė V. Savoniakaitė (2005).

Pažymėtina, kad 23 Instituto darbuotojai dėsto Vilniaus pedagoginiame, Vytauto Didžiojo universitete, Lietuvos karo akademijoje, Kauno ir Vilniaus universitetuose,

Vilniaus dailės akademijoje, Europos humanitariniame universitete, Vilniaus konservatorijoje (kolegijoje), Varmijos-Mozūrijos universitete Olštynė. Pagrindinėse pareigose dirbantys Instituto darbuotojai skaito 41 (40) kursą bakalaurinių, magistrinių bei doktorantūros studijų klausytojams.

Kaip ir ankstesniais metais LII yra sudariusi bendradarbiavimo sutartis su šiomis užsienio švietimo bei mokslo institucijomis: Adomo Mickevičiaus universitetu Poznanėje, Lenkijos MA Tadeuszo Manteuffelio istorijos institutu, Lenkijos MA Mokslo istorijos institutu, M. Koperniko universiteto Torunėje Istorijos fakultetu, Baltarusijos nacionalinės akademijos istorijos institutu, Rusijos MA Visuotinės istorijos institutu bei Rusijos MA Rusijos istorijos institutu, Herderio institutu Marburge (Vokietija), Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos Ukrainos istorijos institutu.

Šiais metais (2006 m. balandžio mėn.) pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su Baltarusijos valstybiniu universitetu Minske. Rengiamasi pasirašyti panašią sutartį su Jogailaičių universitetu Krokuvoje. Taip pat ketinama atnaujinti sutartį su Rusijos MA Rusijos istorijos institutu.

Šios sutartys ne tik praturtina LII biblioteką mokslinė kitų šalių literatūra, mainų programų rėmuose leidžia tyrinėtojams tęsti tyrimus Baltarusijos, Ukrainos, Vokietijos, Lenkijos bei Rusijos archyvuose bei bibliotekose, bet ir leidžia įgyvendinti įvairius mokslinius projektus.

Geriausias tokio tarptautinio bendradarbiavimo pavyzdys šiais metais yra LII ir Rusijos MA Visuotinės istorijos instituto mokslininkų parengtas dokumentų rinkinys, skirtas SSSR ir Lietuvos santykiams II pasaulinio karo pradžioje. Sėkmingai galėtų būti taip pat įgyvendintas jau parengtas projektas su Baltarusijos valstybinio universiteto Minske Istorijos fakultetu (dalyvaujant ir Baltarusijos nacionalinės akademijos Istorijos institutu) dėl Lietuvos Metrikos knygų leidimo. Labai naudingas turėtų būti ir LII bendradarbiavimas su Herderio institutu bibliografijos srityje. Ateityje LII parengta informacija bus matoma Vidurio Rytų Europos bibliografijos duomenų bazėje (www.litdok.de). Su šiuo institutu, taip pat dalyvaujant ir Šiaurės Rytų institutui (Liūneburge), šiais metais surengta jau tradicinė doktorantų konferencija, kurioje dalyvavo jauni tyrinėtojai iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Vokietijos, Baltarusijos, Lenkijos, Prancūzijos.

Šiuo metu LII nedalyvauja jokiame Europos Sąjungos mokslo programos projekte ir tai galima laikyti rimtu trūkumu, nors tokios situacijos priežasčių iš tiesų yra nemažai. Pirmiausia Europos mokslo fondo programos orientuotos į gamtamokslinius tyrimus, t. y. tokius, kurie gali prisidėti prie spartesnės ekonominės raidos. Antra, Lietuvos institucijai sunku būtų tokį projektą inicijuoti, laimėti ir jam vadovauti (paprastai panašioms projektams vadovauja Vakarų Europos universitetai). Tre-

čia, dalyvauti tokiuose projektuose gali mokslininkai, gerai mokantys užsienio (pirmiausia anglų) kalbas, kas taip pat yra problema LII.

Apžvelgus 2006 m. atliktus darbus, pravartu žvilgtelėti į 2007 m. LII perspektyvą. Vidiniai faktoriai tarsi neleidžia bėgti dėl Instituto situacijos artimiausiais metais. Tačiau turint galvoje išorinių veiksnių galimą poveikį Instituto funkcionavimui, peršasi mintis, kad ateinantys metai nebus tokie ramūs kaip praėjusieji. Aukščiausiam valstybės lygmenyje numatyta 2007 m. pradėti Lietuvos aukštojo mokslo reformą, kuri neišvengiamai palies mokslo institutus, tarp jų ir mūsų. Kaip bus reformuojami Lietuvos universitetai ir kaip tai konkrečiai atsilieps mokslo institutams, aiškių projektų dar nėra. Aišku, kad kaip visada reformų metais sumažės darbuotojų socialinio saugumo jausmas, tačiau pačios reformos dar neturėtų kelti nerimo dėl ateities. Pastaraisiais metais vykdyti mokslo organizacijos pakeitimai Instituto viduje leidžia tikėtis, kad prisitaikymas prie naujų reikalavimų Lietuvos istorijos institutui neturėtų būti labai sunkus. Prie dabar vis garsiau skambančių reikalavimų mokslinius tyrimus organizuoti pagal programas, daugiau dėmesio kreipti į institucijos misijos vykdymą Instituto mokslininkai jau bent iš dalies prisitaikė. Daugiau optimizmo dėl ateities turėtų kelti jau dabar ir aukščiausiuose valdžios sluoksniuose bent deklaratyviai pradėdama suvokti humanitarinių ir socialinių mokslų svarbą. Tad mūsų užduotis nemažinti savo darbų spartos, tyrimų apimtį, kiekybės ir kokybės.

Rimantas M i k n y s